

Téměř čtvrtina lidí v EU je ohrožena chudobou nebo sociálním vyloučením. Životní podmínky, míra chudoby a způsoby, jakými se lidé ocitnou v chudobě nebo se z chudoby vymaní, se u žen a mužů a také v různých fázích života liší. Mladí lidé (18–24 let) tvoří 10 % všech chudých v EU (1). Přestože ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením je u žen a mužů v této fázi života velmi podobné, ženy na genderové rozdíly jednoznačně doplácí ve starším věku. Jsou chudobou nebo sociálním vyloučením ohroženy mnohem více než starší muži.

Řešení chudoby v průběhu života

Vymýcení chudoby a sociálního vyloučení je nedílnou součástí strategie Evropa 2020. Cílem uvedeného závazku je do roku 2020 vymanit z chudoby nejméně 20 milionů lidí. Členské státy se však při plnění tohoto cíle potýkají s problémy. Počet lidí žijících v chudobě od roku 2010 ve skutečnosti vzrostl.

Ženy jsou obecně více ohroženy chudobou ve všech věkových skupinách. Během života pobírají menší plat než muži, s větší pravděpodobností pracují v málo placených a nejistých zaměstnáních a přerušují kariéru, aby mohly plnit své pečovatelské povinnosti. Uvedené celoživotní nerovnosti nakonec vedou k rozdílu v odměňování, ekonomické závislosti a vyššímu riziku chudoby, které se nejvíce projeví ve stáří. To je obzvláště znepokojivé, neboť ženy tvoří většinu stárnoucí populace v celé EU.

Přístup zohledňující celý život uznává propojení mezi různými fázemi lidského života a bere v potaz to, jak na sebe zvraty a změny v životě navazují a ovlivňují každou další fázi.

Politiky EU uznávají dopad kumulativních nerovností na ohrožení chudobou a ekonomickou závislost u starších žen. Evropská komise přijala důležitá opatření v zájmu odstranění rozdílů ve výši důchodů žen a mužů. Zároveň vyzvala členské státy, aby se zabývaly vyšší prevalencí práce na částečný úvazek a relativně malým platovým postupem u žen, jelikož tyto faktory mohou mít neblahý vliv na výši důchodových nároků. Uvedené politické iniciativy ukazují, že začlenění přístupu zohledňujícího genderové hledisko a celý život do všech fází tvorby politik je stěžejní pro zajištění rovnosti žen a mužů v EU i mimo ni.

(1) Zdrojem veškerých údajů uvedených v tomto informativním přehledu jsou průzkumy Eurostatu (EU-LFS nebo EU-SILC) z roku 2014, není-li uvedeno jinak.

Co to znamená být chudý v EU?

Chudoba mezi ženami a muži jde nad rámec základního nedostatku zdrojů pro přežití a zahrnuje také deprivaci v oblasti občanských, společenských a kulturních aktivit, jakož i příležitosti k zapojení do politického života a k sociální mobilitě. V rámci strategie Evropa 2020 se pojmem „ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením“ (AROPE) rozumí život v domácnosti, která se nachází alespoň v jedné z těchto tří situací:

- ohrožení příjmovou chudobou,
- silná materiální deprivace,
- život v domácnosti s velmi nízkou intenzitou práce.

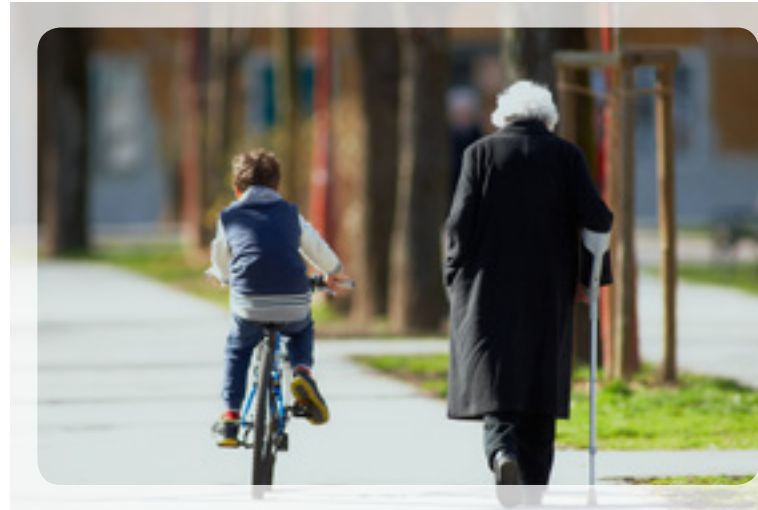
V EU jsou chudobou nejvíce ohroženi mladí lidé

Vyrůstát v chudobě může mít celoživotní následky. Téměř pětina chudých (19 %) v EU jsou děti mladší 16 let. To znamená, že téměř 23 milionů dětí žije v chudé domácnosti.

Hospodářská krize zasáhla zejména mladé ženy a muže v EU, kteří jsou kvůli tomu chudobou ohroženi nejvíce. V roce 2014 byla chudobou nebo sociálním vyloučením ohrožena zhruba třetina mladých lidí ve věku 18 až 24 let, přičemž nepatrně většímu riziku čelily ženy.

Mnoho mladých lidí se pravděpodobně potýká s problémy při hledání práce po dokončení studia. Míra nezaměstnanosti mladých (15–24 let) je dramaticky vysoká a u žen i mužů činí zhruba 20 % (23 % u mužů a 21 % u žen v roce 2014) v porovnání s 10 % u celkové populace.

I když mladí lidé pracují, mnoho z nich zůstává chudých. Ve srovnání s ostatními věkovými skupinami s větší pravděpodobností pracují na nestabilních pracovních místech, zejména pokud ukončili školní docházku dříve. Téměř polovina žen a více než třetina mužů ve věku 20 až 24 let (vyjma studentů) má nejistá zaměstnání^(?). V roce 2014 bylo mezi lidmi, kteří pracují, a přesto jsou ohroženi příjmovou chudobou (chudobou pracujících), 15 % mladých žen a 12 % mladých mužů ve věku 18 až 24 let. Tyto hodnoty představují nejvyšší míru chudoby pracujících ze všech věkových skupin. Mladí lidé, kteří stále žijí s rodiči nebo které rodiče finančně podporují, jsou před chudobou lépe chráněni.

Genderové rozdíly v chudobě se začínají zvětšovat ve starším věku a jsou největší u lidí starších 75 let.

Starší ženy, které se potýkají s nerovností celý život

Genderové rozdíly v chudobě se začínají zvětšovat ve starším věku a jsou největší mezi lidmi staršími 75 let (22 % žen v porovnání s 15 % mužů je ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením). V průběhu života genderové rozdíly systematicky podřívají ekonomickou nezávislost žen, a proto jsou ve starším věku mnohem více ohrožené chudobou. Ženy se na trhu práce potýkají s celou řadou problémů, mimo jiné těmito:

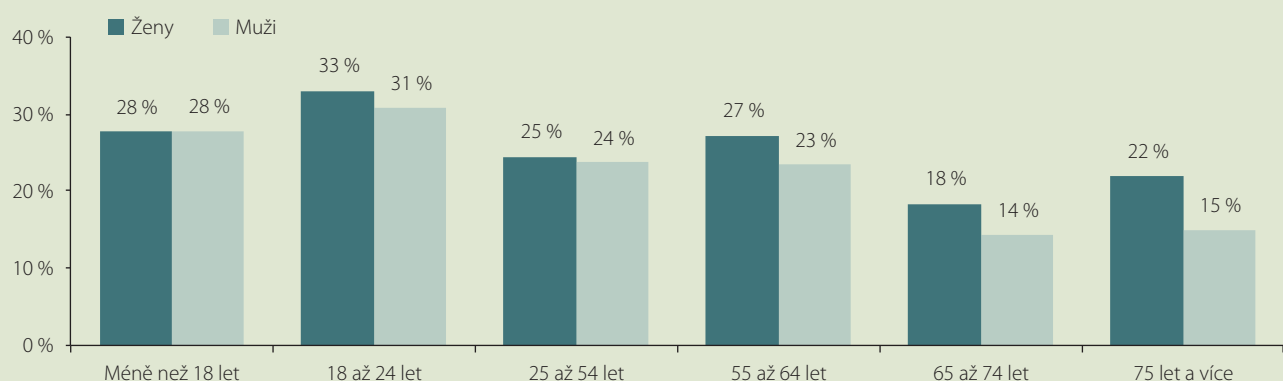
- průměrná míra zaměstnanosti žen je stále nižší než u mužů,
- vysoká pravděpodobnost, že budou zaměstnány na částečný úvazek (32 % žen proti 8 % mužů),
- nadměrné zastoupení v odvětvích, která jsou typicky méně dobře placená a nabízejí omezené kariérní příležitosti nebo pomalý růst platů,
- vyšší riziko nejistého zaměstnání.

Ženy dále odcházejí z trhu práce v mladším věku než muži a obzvláště velký počet žen odchází do důchodu před dovršením zákonného věku pro odchod do důchodu (míra neaktivity žen ve věku 55–64 je 52 %, zatímco u mužů v této věkové skupině je to 36 %).

Postavení žen na trhu práce ovlivňují zejména pečovatelské a další rodinné povinnosti, které často nejsou ničím kompenzovány, bývají podhodnoceny a nerovnoměrně rozděleny. To platí po celý jejich pracovní život i ve starším věku. Téměř 10 % žen starších 50 let uvádí, že nejsou na trhu práce ani nehledají práci kvůli rodinným nebo pečovatelským povinnostem. Pracovní život žen v zemích EU-28 je o 5,1 roku kratší než u mužů. Je to způsobeno přerušением kariéry během pracovního života, ale také dřívějším odchodem z trhu práce.

(?) EIGE (2017, připravuje se), Gender, skills and precarious work in the EU [Gender, dovednosti a nejistá práce v EU], výzkumné zjištění.

Obrázek 1 – Míra ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením (AROPE) podle pohlaví a věkové skupiny (EU-28, 2014)

Zdroj: Eurostat, EU-SILC (ilc_peps01).

Tyto pracovní podmínky a kariérní vzorce vedou k omezené ekonomické nezávislosti žen po celý život, ale zejména ve starším věku, a tím pádem také k nižším důchodům. V roce 2014 činil průměrný rozdíl ve výši důchodů žen a mužů až 40 %^(*).

Dalším faktorem, který vytlačuje starší lidi z trhu práce, je tzv. ageismus, neboli diskriminace na základě věku, která v kombinaci se sexismem představuje pro starší ženy dvojnásobný problém.

Co lze udělat pro snížení ohrožení starších žen chudobou?

Zvýšit ekonomickou nezávislost žen v průběhu života

Je třeba řešit genderové rozdíly na trhu práce, nedostatek opatření k zajištění rovnováhy mezi pracovním a osobním životem a nerovné rozdělení a podhodnocení neplacené péče a domácích prací, které systematicky podřývají ekonomickou nezávislost žen. Důsledky nerovného postavení, s nímž se ženy potýkají celý život, jsou obzvláště patrné ve starším věku, kdy je mnohem více žen než mužů ohroženo chudobou a sociálním vyloučením. Začlenění přístupu zohledňujícího genderové hledisko a celý život do tvorby politik je klíčem ke zvýšení ekonomické nezávislosti žen a boji proti celoživotním nerovnostem z dlouhodobého hlediska.

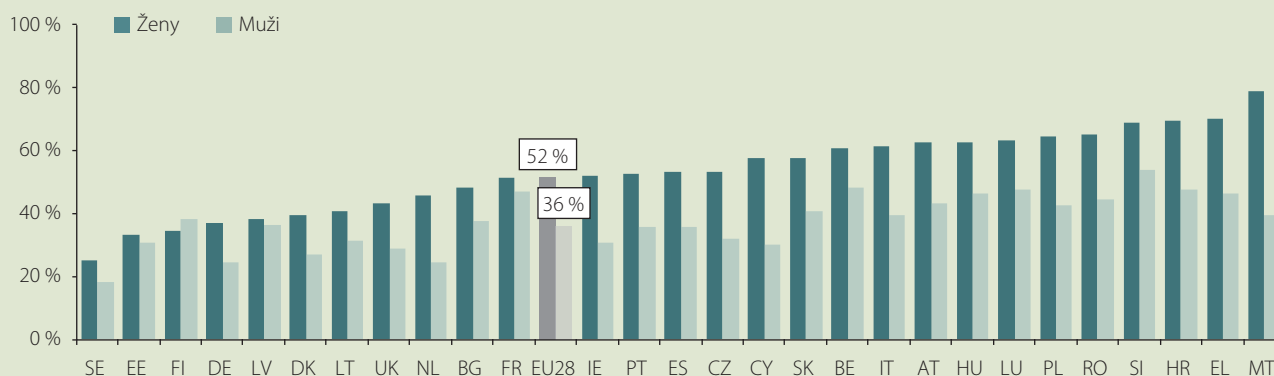
Iniciativa s názvem **Think, Act, Report** [Mysli, jednej, oznamuj] byla navržena jako nástroj pro boj proti diskriminaci na pracovišti, včetně diskriminace na základě věku a pohlaví. Zavedla ji britská vláda a jedná se o jeden z příkladů správné praxe zjištěných institutem EIGE. Podněcuje firmy k tomu, aby přemýšlely o rovnosti žen a mužů na pracovišti, zejména v souvislosti s náborem, udržením, povyšováním a odměňováním zaměstnanců. Více informací o správné praxi najdete na internetových stránkách institutu EIGE.

Důsledky nerovného postavení, s nímž se ženy potýkají celý život, jsou obzvláště patrné ve starším věku.

(*) Evropská komise (2016), Report on Equality between Women and Men 2015 [Zpráva o rovnosti žen a mužů v roce 2015], k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/annual_reports/2016_annual_report_2015_web_en.pdf

Obrázek 2 – Neaktivita starších lidí podle věku (55–64 let, 2014)

Zdroj: Eurostat, LFS (lfsa_ipga).

Změnit systémy sociální ochrany s ohledem na současné problémy

Systémy sociální ochrany a politiky zaměřené na boj proti chudobě musejí řešit nové problémy, jako je stárnoucí populace, měnící se rodinné struktury, nové migrační toky i měnící se formy a podmínky zaměstnání. Musejí zaručit dostatečnou ekonomickou ochranu, a to nejenom pro tradiční formy zaměstnání v průběhu života, ale také zohledňovat osoby, které poskytují neplacenou péči nebo pracují v nestandardních či nejistých zaměstnáních, a pro ty, které musely přerušit kariéru kvůli pečovatelským povinnostem.

Každoroční hodnocení hospodářských politik v EU (proces evropského semestru) poskytuje příležitost dále posilovat rovnost žen a mužů po celý život prostřednictvím řešení genderových rozdílů v důchodových systémech. Příkladem by mohlo být odpovídající započítání období péče, a to jak u žen, tak u mužů, aby bylo zajištěno, že osoby, které vykonávají samostatnou výdělečnou činnost, jsou neaktivní, nezaměstnané nebo vykonávají nestandardní zaměstnání, mají rovný přístup k důchodovým systémům. Zabezpečení ve stáří vyžaduje též zlepšení dostupnosti veřejně poskytovaných sociálních služeb, včetně zdravotní péče a dlouhodobé péče, a přístupu k těmto službám.

Posilovat součinnost v rámci různých politických oblastí a mezi nimi

Příčiny chudoby a zkušenosti s ní se v různých skupinách žen a mužů, jako jsou mladí a staří, migranti, rodiče

samoživitelé, Romové nebo lidé s postižením, výrazně liší. Různé politiky se mohou vzájemně posilovat, a umožňovat tak lepší součinnost mezi strategiemi boje proti chudobě a ekonomickými a sociálními politikami, jako jsou politiky zaměřené na rovnost žen a mužů, zaměstnanost, daňový systém, rodinu a bydlení, které by mohly pomoci efektivněji řešit hlavní příčiny chudoby a sociálního vyloučení. Například poskytování dávek v nezaměstnanosti může lidi lépe chránit před chudobou, je-li doplněno opatřeními, která jednotlivcům pomohou znovu se začlenit do trhu práce. Dále mohou být posílena poskytováním pečovatelských služeb, o děti, starší vyživované osoby, nemocné nebo postižené.

Kde naleznu více informací institutu EIGE

- **Platforma pro začleňování hlediska rovnosti žen a mužů** poskytuje pokyny a nástroje pro tvůrce politik, kteří usilují o začleňování hlediska rovnosti žen a mužů do politik zaměřených na boj proti chudobě. Je zde zvláštní oddíl věnovaný chudobě.
- **Databáze genderových statistik** obsahuje největší číselné údaje o genderu a chudobě v EU. Údaje jsou srovnatelné mezi jednotlivými členskými státy.
- **Středisko pro zdroje a dokumentaci institutu** poskytuje odkazy na publikace o chudobě během celého života. Lze je snadno vyhledat pomocí funkce vyhledávání klíčových slov.

Institut EIGE pravidelně vypracovává zprávy, které na základě požadavků předsednictví Rady Evropské unie hodnotí různé oblasti Pekingské akční platformy. Tento informativní přehled vychází ze zprávy Poverty, gender and intersecting inequalities in the EU [Chudoba, gender a prolínající se nerovnosti v EU], vypracované na žádost slovenského předsednictví (2016). Zkoumá pokrok v období 2007 až 2014 v oblasti zmírňování chudoby žen v porovnání s muži i specifických ohrožených skupin, jako jsou rodiče samoživitelé, osoby s postižením, migranti a Romové.

Mezi další nejnovější zprávy patří:

- Rovnost žen a mužů v mocenských a rozhodovacích pozicích (2016),
- Rozdíl ve výši důchodů žen a mužů v EU (2015),
- Rovnost žen a mužů a ekonomická nezávislost: práce na částečný úvazek a samostatná výdělečná činnost (2014).

Všechny předchozí zprávy a publikace institutu EIGE týkající se Pekingské akční platformy jsou k dispozici na adrese <http://eige.europa.eu/monitoring-the-bpfa>.

Evropský institut pro rovnost žen a mužů

Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE) představuje centrum znalostí EU pro rovnost žen a mužů. Institut EIGE podporuje tvůrce politik a všechny příslušné orgány v jejich úsilí k zajištění rovnosti mezi ženami a muži pro všechny Evropany tím, že jim poskytuje konkrétní odborné znalosti a srovnatelné a spolehlivé údaje o rovnosti žen a mužů v Evropě.

© Evropský institut pro rovnost žen a mužů, 2017
Reprodukce je povolena pod podmínkou uvedení zdroje.
Photos: Shutterstock.

Evropský institut pro rovnost žen a mužů
Gedimino pr. 16
LT-01103 Vilnius
LITVA

Kontaktní údaje

<http://eige.europa.eu/>
facebook.com/eige.europa.eu
twitter.com/eurogender
youtube.com/user/eurogender
eige.sec@eige.europa.eu
+370 52157444

Print: MH-06-16-074-CS-C 978-92-9470-141-1 10.2839/17991
PDF: MH-06-16-074-CS-N 978-92-9470-152-7 10.2839/639399